

УДК 004.91

Н. Т. Стронська

МЕРЕЖЕВІ БІОБІБЛІОГРАФІЧНІ РЕСУРСИ ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ

Мета роботи – проаналізувати мережеві біобібліографічні електронні ресурси провідних країн світу на прикладі створених та діючих ресурсів Канади, США, Росії, Білорусі, Польщі, а також висвітлити особливості досвіду створення Всесвітньої енциклопедії бібліотечного та інформаційного сервісу, розробленого в США. **Методологічною основою** дослідження є загальнотеоретичні наукові методи – аналізу та синтезу, що дозволили дослідити особливості побудови та ефективність і доцільність створення інтегрованих біобібліографічних галузевих ресурсів різних країн; компаративний метод, за допомоги якого здійснено порівняння галузевих біобібліографічних ресурсів, виокремлено їхні спільні типологічні риси. **Наукова новизна** дослідження полягає в тому, що вперше здійснено аналіз електронних біобібліографічних ресурсів, створених у різних країнах світу, шляхом вивчення загальних принципів їхнього структурування, основних рубрикацій та довідково-інформаційних і бібліографічних видань, які покладено в основу інформаційних блоків. **Висновки.** Мережеві біобібліографічні ресурси є важливим складником загальної репрезентованої інформації у відкритому доступі для різних категорій користувачів. Проаналізований світовий досвід розробки та створення такого ресурсу як електронний персональний архів дає можливість комплексного пошуку інформації, слугуючи джерелом оптимізації галузевого пошуку за персоналіями. При розгляді ресурсів увагу акцентовано на головних складових електронних ресурсів, які дозволяють здійснювати пошук за різними ключовими рубриками. Порівняльні характеристики мережевих біобібліографічних електронних ресурсів розкривають можливості та перспективи впровадження на вітчизняному ґрунті ресурсів електронної біобібліографії.

Ключові слова: бібліотечна справа, електронні біографічні ресурси, бібліографія, довідкові видання, біографічна стаття, біографічний довідник.

Н. Т. Стронская

СЕТЕВЫЕ БИОБИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ РЕСУРСЫ ВЕДУЩИХ СТРАН МИРА

Цель работы – проанализировать сетевые биобиблиографические электронные ресурсы ведущих стран мира на примере созданных и действующих ресурсов Канады, США, России, Беларуси, Польши, а также осветить особенности опыта в области создания Всемирной энциклопедии библиотечного и информационного сервиса, разработанного в США. **Методологической основой исследования** являются общетеоретические научные методы – анализа и синтеза, которые позволили исследовать особенности построения и эффективность и целесообразность создания интегрированных биобиблиографических отраслевых ресурсов различных стран; компаративный метод, с помощью которого проведено сравнение отраслевых биобиблиографических ресурсов, выделены их общие типологические черты. **Научная новизна** исследования заключается в том, что впервые осуществлен анализ электронных биобиблиографических ресурсов, созданных в разных странах мира, последствием изучения общих принципов их структурирования, основных рубрикаций и справочно-информационных и библиографических изданий, которые положены в основу информационных блоков. **Выводы.** Сетевые биобиблиографические ресурсы являются важной составляющей общей представляемой информации в открытом доступе для различных категорий пользователей. Проанализирован мировой опыт разработки и создания таких ресурсов как электронный персональный архив дает возможность комплексного поиска информации, служа источником оптимизации отраслевого поиска по персоналиям. В рассмотрении ресурсов

внимание акцентировано на главных составляющих электронных ресурсов, которые позволяют осуществлять поиск по различным ключевым рубрикам. Сравнительные характеристики сетевых биобиблиографических электронных ресурсов раскрывают возможности и перспективы внедрения на отечественной почве ресурсов электронной биобиблиографии.

Ключевые слова: библиотечное дело, электронные биографические ресурсы, библиография, справочные издания, биографическая статья, биографический справочник.

N. Stronska

BIOBIBLIOGRAPHIC NETWORK RESOURCES OF THE WELL-DEVELOPED COUNTRIES

Purpose of Article. The purposes of the article are to analyse the network bibliographical electronic resources of such countries as Canada, the USA, Russia, Belarus, Poland, and highlight the features of experience in the creation of the World Encyclopaedia of librarian and information service, developed in the United States. **Methodology.** The methodological basis of the study is general theoretical research methods such as analysis and synthesis, which allow to investigate the design features and the effectiveness and feasibility of establishing integrated Bibliographic resources of different countries. The comparative method helps to do the comparison of sectoral Bibliographic resources, to analyse their common typological features. **Scientific Novelty.** The scientific novelty of the research is the first time when the author analyse the electronic Bibliographic resources, created in different countries, based on the study of the general principles of structuring, fixed sectors, and reference-bibliographic information and publications underlying information blocks. **Conclusions.** The Bibliographic Network resources are important components of the information in the public domain for different categories of users. The analysed the international experience in the development and creation of electronic resources such as personal archive enables complex search information. In considering the resources, the attention is paid to the main components of electronic resources that allow you to search various key topics. Comparative characteristics of network bibliographic electronic resources reveal opportunities and prospects of their implementation in Ukraine.

Keywords: librarianship, digital bibliographic resources, bibliography, reference books, biographical articles, biographical directory.

Сьогодні, в епоху електронного інформаційного середовища, додаткової уваги потребує вивчення досвіду створення електронних біографічних ресурсів у бібліотечній справі у різних країнах, де представлені біографії українських вчених, які працювали у сфері бібліографії.

Найбільшими за обсягом такої інформації є довідкові видання російських бібліотекарів, що й нині не відображені в ресурсах Інтернет, а існують у паперовому вигляді. Причини такого ставлення є не зовсім зрозумілими. Оглядом таких довідкових друкованих видань присвячена стаття М. Акіліної та О.Ратникової [11], де подано інформацію про основні російські довідники та проаналізовано їхню структуру. В роботі розглянуто такі видання, як Бібліотечна енциклопедія, підготовлена Російською державною бібліотекою, що репрезентує понад 500 видатних

бібліотекарів та бібліографів [12]; «Книга: Энциклопедия» (М., 1999), що містить понад 900 статей про вітчизняних та зарубіжних діячів, серед яких є й українські бібліографи [18]; «Деятели отечественной библиографии (1919–1929). Справочник в 4-х ч.» [14]; покажчик В.А. Ніколаєва «Библиографы Сибири и Дальнего Востока: биобиблиографический словарь» (Новосибирск, 1973) [19].

Вивчення цих довідників має значення у методологічному аспекті – в них уточнюються основні підходи до структури статті про особу бібліографа. Хоча в Україні та й у світовій практиці такі принципи узгоджені за основними параметрами, в кожному окремому випадку автори та укладачі обирають також іншу біографічну інформацію для розміщення у біографічній статті.

Звичайний мінімальний склад інформаційних рубрик про персоналію включає такі ві-

домості: основні біографічні дані (дата і місце народження), освіта, науковий ступінь, почесні звання, посади та місця основної діяльності, сфера дослідницьких інтересів, загальна кількість та обсяги наукових праць, виокремлюються найбільш значимі праці, відомості про громадську та суспільно-професійну діяльність, членство в асоціаціях та організаціях, наявність державних та почесних нагород. Подається список найважливіших публікацій діяча та література про нього, його фото.

У видовому аспекті видання розрізняються підходами та наповненням рубрик, читацьким призначенням. Так, «Великие люди – библиотекари: от А до Я» (сост. Е.И. Полтавская; под ред. Ю.Н. Столярова (М., 2005) підготовлене для учнів, тому довідки написані у формі нарисів [13]. Інший вид – біографічна презентація співробітників бібліотек на порталах бібліотек та підготовка довідників типу «хто є хто в бібліотечній справі». Окремий вид репрезентує науково-довідкове видання «Сотрудники Российской государственной библиотеки: биобиблиографический словарь. Московский публичный и Румянцевский музеи: 1862–1917» (сост. Л.М. Коваль, А.В. Теплицкая; Рос. гос. б-ка, Музей истории б-ки; науч. ред. В.А. Фокеев) (М., Пашков Дом, 2003). До словника включено близько 500 імен [20]. До нього залучено значні архівні матеріали та інші джерела про особу, отож довідник має суттєве інформаційне наповнення.

Бібліотека Академії наук РФ (БАН)

Керівники і співробітники Бібліотеки Академії наук XVIII–XIX ст.

У процесі підготовки першого тому «Летописи Библиотеки Российской Академии наук» у рамках проекту за грантом наукової програми Санкт-Петербурзького наукового центру Російської Академії Наук на 2003 р. (Розділ 3.1. «Информационная деятельность») створюється електронний ресурс «Персональный состав Библиотеки РАН» від часу її заснування (1714 р.) до наших днів [2; 15].

Сьогодні активно розвивається проєкт «Руководители и сотрудники Библиотеки Академии наук. XVIII–XIX вв. [3]. У цій роботі всебічно використовувалися документи

і матеріали Архіву Академії наук у Санкт-Петербурзі, архівів Бібліотеки РАН, Російської національної бібліотеки, Центрального державного історичного архіву, інших бібліотек і архівосховищ. На цей момент до бази даних включено понад 1,5 тис. записів.

Відомості в електронному ресурсі організовані за правилами складання авторитетних записів. Дані архівних документів доповнювалися матеріалами з різних друкованих джерел: біографічних, біобібліографічних, довідкових, а також із наукових статей. Матеріал викладено у трьох частинах: біографічні довідки; загальний хронологічний показник; директори Бібліотеки Академії наук РФ.

Завдяки типології біографічних відомостей було створено уніфікований і детермінований формат зберігання інформації у базі даних. При цьому розробники керувалися правилами структурування тексту, закріпленими у міжнародних стандартах опису архівної та бібліографічної інформації, зокрема Міжнародним стандартом опису архівних документів ISAD (G), Міжнародним комунікативним форматом UNIMARC і форматом UNIMARC для авторитетних/нормативних записів. Був встановлений стандартний набір елементів, із яких будується будь-яка друкована біографія. Всі відомості про персоналію розділили на шість інформаційних блоків із деталізацією всередині кожного з них: 1. Ім'я персоналії. 2. Походження і статус персоналії. 3. Загальні відомості про персоналію. 4. Освіта. 5. Службова кар'єра. 6. Джерела відомостей.

Одночасно з поповненням текстового матеріалу поповнювався й іконографічний матеріал: дагеротипи, негативи на скляних пластинках, гравюри, фотографії, фрагменти архівних документів тощо. Зображення було оцифровано й розміщено у базі даних.

Найважчим з елементів з точки зору формування заголовку бібліографії став елемент «ім'я». Персоналії електронної біографії БАН є людьми різних національностей: німці, шведи, румуни, шотландці, естонці тощо. В архівних та друкованих документах зустрічається іноді до семи варіантів одного імені. Жодна друкована біографія, як правило, не наводить всі варіанти імені персони, що може ввести дослідника в оману. В електронній версії для

доступу до інформації може бути використаний будь-який із варіантів імені.

Основним форматом представлення даних на екрані є той формат, у якому зазначено ім'я і не більше двох його варіантів, дати і місце народження/смерті, наукова спеціальність, звання, відомості про освіту, кар'єру після вступу до БАН і основні посади у Бібліотеці. У форматі екранного подання інформації є також гіпертекстова розмітка електронного запису, за якою надається можливість навігації і відкриття кількох вікон із текстом, зображенням або звуковим файлом на фоні вже відкритого вікна з біографічною довідкою.

Для підготовки друкованого видання використовувалися автоматизовані формати побудови тексту – алфавітний, хронологічний і тематичний.

Найбільш детально розроблено структурний розділ ресурсу «Директора Библиотеки Академии наук», де подано розширену зображувальну інформацію (фотографії, портрети, історичні зображення інтер'єрів), також наводяться оцифровані фрагменти найбільш значимих творів видатних діячів Бібліотеки (обкладинки, зміст документів, фрагменти тексту). Більшість матеріалів підготовлено за інформаційними підбірками документів для виставок, присвячених ювілеям та пам'ятним датам, пов'язаним із керівниками Бібліотеки.

Російська національна бібліотека (РНБ)

Електронний ресурс Російської національної бібліотеки – «Сотрудники РНБ – деятели науки и культуры: история в лицах» [4]. В основу покладено видання «Сотрудники Российской национальной библиотеки – деятели науки и культуры. Биограф. Словарь» (редкол. Л. А. Шилов (гл. ред.) и др.) (СПб., 1995–2003. – Т. 1–3). Персональна сторінка бібліотекаря містить коротку біографію, дати життя і смерті, відомості про соціальне походження, освіту, етапи діяльності особи, членство в АН, роки служби в публічній бібліотеці, участь у наукових товариствах, нагороди та звання. Бібліографія до статті включає праці, бібліографічні покажчики, довідники, літературу про діяча, некрологи, архівні документи, іконографію [21–23]. У довіднику підкреслю-

ється важливість спадкоємності бібліотечно-бібліографічної справи, продовження праць тих, хто працював у бібліотеці раніше, інтересу до життя і професійної діяльності людей, які створювали й розвивали РНБ [24].

Цей біографічний довідник продовжує традиції таких видань, як фундаментальна монографія «Императорская Публичная библиотека за сто лет, 1814–1914» [16] та «История Государственной ордена Трудового Красного Знамени Публичной библиотеки имени М. Е. Салтыкова-Щедрина» [17]. Однак при всій своїй ґрунтовності ці книги дають недостатньо відомостей про життя і діяльність співробітників Бібліотеки, а така чисельна їхня група, як ті, які працювали за вільним наймом, майже повністю випала з поля зору авторів цих праць. З ідеологічних причин відсутніми в історичних працях є й імена тих співробітників РНБ, які опинилися в еміграції або зазнали репресій у минулому. Отож неодноразово висловлювалася ідея про підготовку спеціального біографічного словника, що доповнив би наявні роботи і дозволив таким чином персоніфікувати історію Бібліотеки.

На сторінках електронного ресурсу «Сотрудники РНБ – деятели науки и культуры: история в лицах» представлена електронна версія чотиритомного біографічного словника. Електронний біографічний путівник побудовано за алфавітним принципом прізвищ та імен представлених осіб. Словникові статті містять: портрет; заголовок (ім'я, дати життя і смерті, стислу дефініцію); місце народження та відомості про сім'ю; стислі відомості про навчання, наукову та трудову діяльність; дати, посади та характер діяльності в РНБ (зокрема звання та нагороди); твори та публікації (у хронології); довідкові біографічні ресурси (енциклопедії, словники, довідники); бібліографію творів про життя і творчість; архівні джерела (матеріали, виявлені в розрізних архівосховищах); іконографічні джерела (портрети, фотографії, інші образотворчі матеріали).

Реалізовано можливості пошуку за прізвищем співробітника, роками роботи в РНБ, номером тому. Наведено списки почесних кореспондентів бібліотеки та списки мало-відомих імен із недостатньою біографічною інформацією.

Окремим блоком представлена фотогалерея співробітників РНБ, де безпосередньо від перегляду портретних зображень можна перейти до перегляду стислої інформації про особу та повного тексту біографічної статті.

Інформаційний біографічний блок подано в розділі сайту РНБ «200 лет РНБ: страницы истории». Наявність біографічної інформації поряд із хронологією та основними етапами діяльності Публічної бібліотеки (нині РНБ) надає користувачу надзвичайні можливості уявити минуле бібліотечне життя та особистості бібліотекарів, які його творили [30].

Персоніфікація історії РНБ дає можливість більш різнобічно і глибоко зрозуміти пройдений нею шлях, проаналізувати її особливості й по-іншому поглянути на сучасні проблеми. Серед співробітників, працями яких створювалася і розвивалася Національна бібліотека Росії, чимало відомих представників науки, культури, літератури, державних і громадських діячів.

Внесок у розвиток довідково-біобібліографічної справи зробили білоруські бібліотекарі, зокрема **Національна бібліотека Білорусі (НББ)**, де створено електронний ресурс НББ «Відомі імена» [1].

Цей ресурс є важливим елементом інформації про Національну бібліотеку Білорусі (НББ), який передбачає постійне поповнення інформації про видатних діячів бібліотечної справи НББ. Біографічний ресурс присвячений вченим бібліотекарям та бібліографам, візирцям відданого служіння справі не одного покоління співробітників, серед котрих як директори, так і звичайні бібліографи, які стояли біля витоків формування бібліотеки та розвивали її бібліографічну діяльність (Й.Б. Симановський, перший директор, Н.Б. Ватаца, бібліограф і літературознавець, дослідник літературної спадщини М. Богдановича, Янки Купали, Я. Коласа, К. Кропиви та інші).

Започаткований ресурс має свою особливість – він має характер електронного особового архіву, побудованого за біобібліографічним принципом. Матеріали біографічних сторінок структуровані за розділами: портретне зображення; автобіографія; біографічні відомості (у хронології); бібліотечна, бібліографічна та наукова діяльність; бібліографія праць; літе-

ратура про життя і діяльність; архівні матеріали. Біографічні відомості супроводжуються різноманітними фотоматеріалами, які представляють особу в різні часи її життя і також її бібліотечне оточення.

Крім того, коли персоналії бібліотечних працівників мають повні тексти бібліографічних робіт, подається посилання для перегляду електронного ресурсу. Так, інформацію про Ніну Борисівну Ватаці супроводжує електронна бібліотека її бібліографічних творів, присвячених бібліографії білоруської літератури та персональній бібліографії білоруських письменників. Наявність цих творів дає змогу не лише ознайомитись із здобутками спеціалістів-бібліографів НББ, а й безпосередньо скористатись результатами їхньої довідково-бібліографічної роботи.

Архівна інформація також подана не лише у вигляді архівного опису, а й супроводжується віртуальними експонатами – цифровими копіями документів відомих діячів бібліотечної справи Білорусі (трудова книжка, перепустки, нагородні листи, профспілкові квитки, сторінки автобіографії тощо). Таке музейне подання документної інформації створює у користувача відчуття повноти сприйняття особистої інформації, робить його безпосереднім учасником історичного минулого.

Цікавим є **досвід польських бібліотекарів** у галузі підготовки віртуальних виставок. Для прикладу можна проаналізувати віртуальну виставку «Poczet bibliotekarzy dawnych i współczesnych» [9].

Ця виставка була підготовлена 2014 року, коли в Польщі відзначався Рік Читання, що став значною подією у житті польських бібліотек. З цієї нагоди були проведені різноманітні громадські заходи та презентації. Проект віртуальної виставки польського бібліотекаря Девіда Х'юма (David Hume), присвячений бібліотекарям різних часів «Галерея давніх і сучасних бібліотекарів» («Poczet bibliotekarzy dawnych i współczesnych»), став надзвичайно популярним інтернет-ресурсом. Ця виставка представляє портретні зображення відомих та маловідомих бібліотечних фахівців усіх часів і народів, у характерному вбранні своєї епохи. Зображення супроводжує інформація про імена, дати, основні досягнення у бібліотечній

справі. Провідною метою презентації є ілюстрація того, що до бібліотечної справи протягом значного періоду історії були долучені постаті різноманітного соціального статусу та професійного спрямування: державні діячі, політики, історики, вчені, письменники, журналісти, артисти, бібліографи та архіваріуси.

Створений ресурс призначався для популяризації читання у польському суспільстві, створення позитивного образу бібліотечного спеціаліста та визначення його високого соціального статусу.

Цікавим є досвід **Публічної бібліотеки Торонто в Канаді (Toronto Public Library): історія Публічної бібліотеки в Торонто** [7].

Біографічний ресурс міститься у розділі про історію бібліотеки та розвиток і розбудову, де представлені видатні фахівці Публічної бібліотеки Торонто. Це такі діячі, як Джорж Локк (George H. Locke, 1870–1937) та Ліліан Сміт (Lillian H. Smith, 1887–1983) та ін., які відігравали значну роль у розвитку культурного життя всієї громади Торонто, у вирішенні питання мультикультурності населення Торонто та його бібліотечно-бібліографічного обслуговування, особливо дитячою літературою.

Представлена інформація показує, що бібліотекарі були освіченими людьми, викладачами університетів та громадських курсів, що, своєю чергою, формувало шанобливе ставлення до бібліотечної професії (зокрема й бібліографів) у канадському суспільстві. Біографічні статті інтернет-сайту подають портретне зображення, хронологію основних подій бібліотечної діяльності особи, відомості про освіту та наукову діяльність, досягнення у розбудові бібліотечної справи, нагороди та відзнаки.

Канадський досвід біографічного ресурсу щодо українців, котрі працювали у бібліотечно-бібліографічній сфері й жили в Україні, Канаді та в інших країнах, відображено у електронному ресурсі **Internet Encyclopedia of Ukraine – Інтернет Енциклопедія України** [6].

Інтернет Енциклопедія українознавства (ІЕУ) є найбільш повним джерелом інформації англійською мовою про Україну, її історію, населення, географію, суспільство, економіку та культурну спадщину. Наразі команда ІЕУ працює над першою фазою проекту – створенням

бази даних в Інтернеті, що містить переглянутий і оновлений вміст п'ятитомної енциклопедії України (Університет Торонто Пресс, 1984–1993) за редакцією Володимира Кубійовича (т. 1-2) і Данила Гузара-Струка (т. 3-5).

З точки зору дослідження історії української бібліографії, найбільший інтерес представляє стаття ІЕУ «Бібліографія», яка наводить імена М. Бантиш-Каменського, М. Максимовича, Ю. Головицького, О. Лазаревського, Г. Милорадовича, П. Єфименка, О. Андрієвського, Д. Дорошенка, С. Строполка, М. Кордуби, І. Бойка, О. Білецького, М. Бойка, Б. Кравціва, Ю. Лавриненка. Інформація про імена українських бібліографів подана в хронологічному історичному контексті, наводиться також професійна спеціалізація бібліографів: історик, культуролог, письменник, етнограф, краєзнавець, політолог тощо. Від стислої історичної інформації є можливість перейти до детальних біографічних енциклопедичних статей.

Біографічні статті містять портретну інформацію; ім'я особи; дати життя і смерті; стислу професійну та громадську дефініцію; відомості про місце народження і сім'ю, освіту, трудову та громадську діяльність, які подаються в хронологічному порядку; образотворчий матеріал (обкладинки творів, історичні інтер'єри, групові фотографії); найбільш відомі твори та внесок у вивчення української тематики. Електронний формат матеріалу дає змогу також перейти за гіперпосиланнями до інформації про пов'язані історичні події, політичні течії, наукові та літературні твори тощо. Наприкінці статті наводиться інформація про автора та список використаних інформаційних джерел.

Характерною рисою у поданні матеріалу статті ІЕУ «Бібліографія» є персоніфікація матеріалу: він структурований не за певними етапами розвитку бібліографії, не за її особливими характеристиками, а за вкладом конкретних історичних осіб у справу бібліографії українознавства. Такий матеріал англійською мовою є особливо важливим для популяризації та вивчення української культури і її здобутків у всьому світі та, зокрема, для збереження культури української діаспори.

Канадський досвід у створенні біографічного ресурсу представляє й **Канадський Інсти-**

тут українських студій – **Canadian Institute of Ukrainian Studies (CIUS): Коротка історія** [5]. Серед засновників Інституту були й знавці бібліотечно-бібліографічної справи – доктор Іван Лисяк-Рудницький, професор української та східноєвропейської історії в університеті Альберти, д-р Джордж Луцький, професор слов'янських мов і літератури в Університеті Торонто, і доктор Богдан Боцюрків, професор політології в Університеті Оттави.

Згодом колективом Інституту українських студій було започатковано проект п'яти томної «Енциклопедії України» (**Encyclopedia of Ukraine**). Основою для реалізації цих амбітних планів стало створення українознавчої бібліотеки. За сприяння бібліотеки Університету Альберти було придбано українські та українознавчі книги, зокрема й з приватних книжкових колекцій, особливо рідкісні видання періоду до Першої світової війни та повоєнного періоду Другої Світової війни. Тоді ж при Інституті було розпочато значну бібліографічну роботу.

Персональна інформація на веб-сторінці Інституту українських студій супроводжується портретними зображеннями, стислими хронологічними, біографічними та професійними відомостями. Все це є важливим джерелом для вивчення історії українсько-канадських досліджень та визначення персональної участі видатних учених у формуванні української бібліотечної справи в Канаді.

Бібліотекарі та бібліографи **Сполучених Штатів Америки** створили великий інформаційний ресурс **World Encyclopedia of Library and Information Services – Всесвітня енциклопедія бібліотечного та інформаційного сервісу** [10].

Електронна версія «World Encyclopedia of Library and Information Services», представлена в цифровій копії третього видання книги у 1993 р. у відповідності до проекту оцифрування книг Google Books, також пропонує разом із бібліотечними установами великий комплекс персональної інформації про всесвітньо відомих діячів бібліотечної справи. Біографічні статті енциклопедії побудовані за класичним принципом: ім'я; дати життя і смерті; портрет; місце народження та сім'я; навчання; творча бібліотечна діяльність; основні досяг-

нення у бібліотечній та інформаційній справі; бібліографія творів; джерела біографічної інформації; автор підготовленої інформації.

Електронний варіант книги має атрибути навігації за змістом розділів, алфавітними покажчиками, пошук за ключовими словами, семантичні зв'язки між різними словниковими статтями енциклопедії.

Електронний ресурс надає інформацію про видатних постатей бібліотечного та документознавства, в першу чергу, англословного світу: Великої Британії, Сполучених Штатів Америки, Канади, Австралії та інших країн світу.

Віртуальна виставка «**Бібліотекарі та архівісти**» Університету штату Мічиган (**University of Michigan**) [8] є ще одним прикладом формування професійного ресурсу в США.

Виставка «Бібліотекарі та архівісти» досліджує кілька відомих професійних діячів бібліотечної та архівної справи, пов'язаних з Університетом Мічигану. Ця виставка висвітлює декілька особистостей, які зробили особливий внесок у бібліотечну справу і в Мічиганському університеті, і на міжнародному рівні. Хоча цей ресурс не є великим за своїм обсягом, однак має певне значення з точки зору побудови біографічної інформації та подання інформаційних матеріалів.

Основу віртуальної експозиції складає навігаційне меню, яке можна умовно розділити на такі основні блоки: вступна стаття, список персоналій, ресурси для подальших досліджень, особи та організації.

Біографічні відомості подано у вигляді розповіді про діяльність у бібліотеці Університету штату Мічиган, викладеної в хронологічному порядку. Кожна інформаційна стаття закінчується довідкою про основні досягнення в галузі бібліотечної та архівної справи, значення цих студій для розвитку бібліотечної та наукової діяльності Університету. Насамкінець наведено відомості про архівні документи та бібліографію основних творів. У тексті подаються інтерактивні гіперпосилання до бібліотечних каталогів, за якими можна знайти більш детальну інформацію про подані документи в розширених каталожних описах, що дає змогу користувачеві продовжити дослідження в цьому напрямі.

Електронну виставку супроводжує значний образотворчий матеріал високої якості. Зображення є цифровими копіями документів з університетського архіву. Всі зображення мають детальні підписи, у тому числі із зазначенням описів та місць зберігання оригіналів фотодокументів. Від попереднього перегляду зображень є можливість перейти до повноекранного розгорнутого відображення фотоматеріалів.

Розділ «Інформація для подальших досліджень» організовано за досить оригінальним принципом: подано стислу інформацію про осіб та інституції, які можуть скласти певний інтерес для дослідників історії бібліотечної та архівної справи Університету, за можливістю представлено деякі фотоматеріали

та організовано динамічні гіперпосилання до авторитетних файлів каталогів університетської бібліотеки, де можна отримати детальну біографічну інформацію та дані про архівні та бібліотечні документи, пов'язані із записом авторитетного файлу.

Із зазначеного вище можна зробити висновки, що бібліотечною та архівною справою в Університеті займалися небайдужі до процесів формування та організації джерел наукової інформації особистості досить різного професійного спрямування: історики, філософи, архівісти, бібліотекарі, філологи тощо. Бібліотечна справа тісно перепліталась з життям та розвитком Університету, була невід'ємною частиною навчальної діяльності.

Електронні біографічні та бібліографічні ресурси

1. Известные имена [Электронный ресурс] / Национальная библиотека Беларуси. – Режим доступа: <http://www.nlb.by/portal/page/portal/index/content?lang=ru&classId=56AB57DF97514143ADFD99AD5EA11CDA>
2. Российская национальная библиотека [сайт]. – Режим доступа: <http://www.nlr.ru/>
3. Руководители и сотрудники Библиотеки Академии наук. XVIII–XIX вв. / Сост. Н. Н. Елкина, В. В. Рубцов; руковод. канд. пед. наук. Н. В. Колпакова. – СПб., 2006. – 54 с. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.ras.ru/library/personal18_19.php
4. Сотрудники РНБ — деятели науки и культуры: история в лицах [Электронный ресурс] / Российская национальная библиотека (РНБ). – Режим доступа: http://www.nlr.ru/nlr_history/persons/
5. A Brief History: CIUS [Electronic resource] // University of Alberta. Faculty of Arts. – Mode of access: <http://www.ualberta.ca/CIUS/about/about-history.htm>
6. Bibliography [Electronic resource] // Internet Encyclopedia of Ukraine. – Mode of access: <http://www.encyclopediaofukraine.com/display.asp?linkpath=pages\B\Bibliography.htm>
7. History of Toronto Public Library [Electronic resource] // Toronto Public Library. – Mode of access: <http://www.torontopubliclibrary.ca/about-the-library/library-history>
8. Librarians And Archivists [Electronic resource] // University of Michigan. – Mode of access: <http://bentley.umich.edu/research/guides/libarch/index.php>
9. Poczet bibliotekarzy dawnych i wspolczesnych [Electronic exhibition] / David Hume. – Mode of access: <http://pedagogicznajaworznoczytelnikom.blogspot.com/p/poczet-bibliotekarzy.html>
10. World Encyclopedia of Library and Information Services (1993). American Library Association, Robert Wedgeworth (Editor). Binding: Hardcover. Publisher. Retrieved from <https://books.google.com.ua/books?id=HSFu99FCJwQC&printsec=frontcover&dq=World+Encyclopedia+of+Library+and+Information+Services>

Список використаних джерел

11. Акилина М. И. Справочные издания о персоналиях в библиотечном деле / М. И. Акилина, Е. И. Ратникова // Українська біографістика. – 2009. – № 5. – С. 244-252.
12. Библиотечная энциклопедия / Российская государственная б-ка ; сост.: Е. И. Ратникова, Л. Н. Уланова ; гл. ред. Ю. А. Гриханов. – М. : Пашков дом, 2007. – 1300 с.: ил.
13. Великие люди – библиотекари: от А до Я / сост. Е. И. Полтавская, ред. Ю. Н. Столяров. – Москва : Школьная библиотека, 2005. – 160 с.: ил. – (Профессиональная библиотечка школьного библиотекаря: прил. к журн. «Школьная б-ка»; сер. 1. Вып. 1.).
14. Деятели отечественной библиографии (1919–1929): справочник в 4-х частях / сост. В. И. Гультинский, В. А. Фокеев. Рос. гос. б-ка; Рос. гос. гуманитарный ун-т. – М., 1994. – Ч.1.: А–М – 212 с.
15. Елкина Н. Н. Электронная биография: персональный состав Библиотеки Академии наук за двести лет (1714–1914) / Н. Н. Елкина, В. В. Рубцов // Информационный бюллетень РБА / Рос. библ. ассоц. – 2006. – № 38. – С. 68-73.

16. Императорская Публичная библиотека за сто лет, 1814–1914. – СПб., 1914. – 481 + XXVI с.
17. История Государственной Ордена Трудового Красного Знамени Публичной библиотеки им. М. Е. Салтыкова-Щедрина / ред. : В. М. Барашенков, Ю. С. Афанасьев, А. С. Мыльников и др. – Л. : Лениздат, 1963. – 435 с.
18. Книга : Энциклопедия / Всерос. кн. палата; гл. ред. В. М. Жарков. – М. : Большая рос. энцикл., 1999. – 796 с.
19. Николаев В. А. Библиографы Сибири и Дальнего Востока : биобиблиогр. слов. / Акад. наук СССР, Сиб. Отд-ние, ГПНТБ ; В. А. Николаев. – Новосибирск : Наука, Сиб. Отд-ние, 1973. – 175 с.
20. Сотрудники Российской государственной библиотеки: биобиблиографический словарь. Московский публичный и Румянцевский музеи: 1862–1917 / Сост. Л. М. Коваль, А. В. Теплицкая; Рос. гос. б-ка, Музей истории б-ки ; науч. ред. В. А. Фокеев. – М. : Пашков дом, 2003. – 222 с.
21. Сотрудники Российской национальной библиотеки – деятели науки и культуры : биогр. словарь / Российская национальная библиотека. – СПб.: Изд-во Российской нац. б-ки, 1995. – Т. 1: Императорская Публичная библиотека, 1795–1917 ; ред. Л. А. Шилов [и др.]. – [Б. м.]: [б.и.], 1995. – 688 с.
22. Сотрудники Российской национальной библиотеки – деятели науки и культуры : биогр. словарь / Российская национальная библиотека. – СПб.: Изд-во Российской нац. б-ки, 1995. – Т. 2 : Российская Публичная библиотека – Государственная Публичная библиотека в Ленинграде 1918–1930 ; гл. ред. Л. А. Шилов. – СПб., 1999. – 704 с.
23. Сотрудники Российской национальной библиотеки – деятели науки и культуры : биогр. словарь / Российская национальная библиотека. – СПб.: Изд-во Российской нац. б-ки, 1995. – Т. 3: Государственная Публичная библиотека в Ленинграде – Государственная Публичная библиотека имени М. Е. Салтыкова-Щедрина 1931–1945 ; гл. ред. Л. А. Шилов. – СПб., 2003. – 720 с.
24. Шилов Л. А. Сотрудники Российской национальной библиотеки — деятели науки и культуры [Электронный ресурс] // Исторические очерки / Российская национальная библиотека (РНБ). – Режим доступа: http://www.nlr.ru:8101/nlr_history/articles/Shilov.pdf

Electronic biographical and bibliographical resources

1. Izvestnyye imena [Elektronnyy resurs] / Natsional'naya biblioteka Belarusi. – Retrieved from <http://www.nlb.by/portal/page/portal/index/content?lang=ru&classId=56AB57DF97514143ADFD99AD5EA11CDA>
2. Rossiyskaya natsional'naya biblioteka [sayt]. – Retrieved from <http://www.nlr.ru/>
3. Rukovoditeli i sotrudniki Biblioteki Akademii nauk. XVIII–XIX vv. / Sost. N. N. Yelkina, V. V. Rubtsov; rukovod. kand. ped. nauk. N. V. Kolpakova. – Spb., 2006. – 54 s. [Elektronnyy resurs] – Retrieved from http://www.ras.ru/library/personal18_19.php
4. Sotrudniki RNB — deyateli nauki i kul'tury: istoriya v litsakh [Elektronnyy resurs] / Rossiyskaya natsional'naya biblioteka (RNB). – Retrieved from http://www.nlr.ru/nlr_history/persons/
5. A Brief History: CIUS [Electronic resource] // University of Alberta. Faculty of Arts. – Retrieved from <http://www.ualberta.ca/CIUS/about/about-history.htm>
6. Bibliography [Electronic resource] // Internet Encyclopedia of Ukraine. – Retrieved from <http://www.encyclopediaofukraine.com/display.asp?linkpath=pages\B\I\Bibliography.htm>
7. History of Toronto Public Library [Electronic resource] // Toronto Public Library. – Retrieved from <http://www.torontopubliclibrary.ca/about-the-library/library-history>
8. Librarians And Archivists [Electronic resource] // University of Michigan. – Retrieved from <http://bentley.umich.edu/research/guides/libarch/index.php>
9. Poczet bibliotekarzy dawnych i wspolczesnych [Electronic exhibition] / David Hume. – Retrieved from <http://pedagogicznajaworznoczytelnikom.blogspot.com/p/poczet-bibliotekarzy.html>
10. World Encyclopedia of Library and Information Services (1993). American Library Association, Robert Wedgeworth (Editor). Binding: Hardcover. Publisher. Retrieved from <https://books.google.com.ua/books?id=HSFu99FCJwQC&printsec=frontcover&dq=World+Encyclopedia+of+Library+and+Information+Services>

References

11. Akilina, M.I. (2009). Reference publications about personalities in librarianship. *Ukrains'ka biohrafistyka*, 5, 244-252 [in Ukrainian].
12. Library Encyclopedia (2007). Moscow: Pashkov dom [in Russian].
13. Great people – librarians: from A to Z (2005). Moscow: Shkol'naya biblioteka [in Russian].
14. The figures of the national bibliography (1919–1929) (1994). Moscow, CH.1.: A–M [in Russian].
15. Yelkina, N.N. (2006). Electronic biography: personal composition of the Library of the Academy of Sciences for two hundred years (1714–1914). *Informatsionnyy byulleten' RBA*, 38, 68-73 [in Russian].

16. The Imperial Public Library for a hundred years, 1814–1914 (1914). SPb [in Russian].
17. History of the Order of the Red Banner of Labor of the Public Library. M.Y. Saltykova-Shchedrin (1963). L.: Lenizdat [in Russian].
18. Book (1999). Moscow: Bol'shaya ros. entsikl [in Russian].
19. Nikolayev, V. A. (1973). Bibliographers of Siberia and the Far East Novosibirsk: Nauka, Sib. Otd-niye [in Russian].
20. Employees of the Russian State Library: biobibliographical dictionary. Moscow public and Rumiantsevsky museums: 1862–1917 (2003). Moscow: Pashkov dom [in Russian].
21. Employees of the Russian National Library – scientists and cultural workers (1995). SPb.: Izd-vo Rossiyskoy nats. B-ki, Vol. 1 [in Russian].
22. Employees of the Russian National Library – scientists and cultural workers (1995). SPb.: Izd-vo Rossiyskoy nats. B-ki, Vol. 2 [in Russian].
23. Employees of the Russian National Library – scientists and cultural workers (1995). SPb.: Izd-vo Rossiyskoy nats. B-ki, Vol. 3 [in Russian].
24. Shilov, L. A. Employees of the Russian National Library – scientists and cultural workers. Historical essays. Retrieved from http://www.nlr.ru:8101/nlr_history/articles/Shilov.pdf [in Russian].

УДК 024:324.15 (477.7)

Т. В. Сидоренко

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК

Мета роботи. Дослідження пов'язане з визначенням перспективних напрямів культурно-просвітницької діяльності публічних бібліотек (на прикладі бібліотек Півдня України). **Методологія дослідження** полягає в застосуванні соціокультурного підходу та методу анкетування. Зазначений метод дозволяє виявити думку бібліотекарів щодо напрямів і форм культурно-просвітницької діяльності на сучасному етапі. **Наукова новизна** роботи полягає у розширенні уявлень про перспективні напрями культурно-просвітницької діяльності публічних бібліотек: національно-патріотичне, краєзнавче, екологічне виховання, культурно-дозвілєву діяльність, форми соціального партнерства. Подані результати опитування бібліотекарів публічних бібліотек Півдня України щодо визначення їх ставлення до здійснення культурно-просвітницької діяльності бібліотек, форм роботи, партнерських зв'язків. **Висновки.** Проведене дослідження довело наявність ставлення бібліотекарів публічних бібліотек Півдня України до напрямів та форм культурно-просвітницької діяльності. Майже всі опитані бібліотекарі публічних бібліотек вважають, що національно-патріотичне виховання, особливо молоді, є найважливішим напрямом культурно-просвітницької діяльності сьогодні. Бібліотекарі публічних бібліотек віддають перевагу інтерактивним формам, читачьким об'єднанням та клубам за інтересами. Також активними визначені і не бібліотечні заходи (шоу, арт-кафе та ін.). Бібліотекарі публічних бібліотек Півдня України відзначають важливість комунікаційної взаємодії з партнерами, називають фактори ефективного впливу та фактори, що перешкоджають успішній партнерській взаємодії в одному з основних напрямів бібліотек – культурно-просвітницькій діяльності.

Ключові слова: культурно-просвітницька діяльність, масова робота, публічна бібліотека, форми культурно-просвітницької діяльності, Південь України.